

ÖZBEK ÇOCUK EDEBİYATI

KÜÇÜK OKURLAR İÇİN
BÜYÜK HİKÂYELER:

NARMURAD NARKABİLOV'DAN
SEÇME ÖYKÜLER

Özbek Çocuk Edebiyatı. Küçük Okurlar İçin Büyük Hikâyeler: Narmurad Narkabilov'dan Seçme Öyküler. – Taşkent: TDŞÜ, 2025. – 208 s.

ISBN: 978-9910-8970

UO'K:82-93(575.1) – 053.2

KBK: 84. – 5.7

X – 15

Taşkent Devlet Şarkşinaslık Üniversitesinin Çeviribilimi, Dilbilimi ve Uluslararası Gazetecilik Bölümünde hazırlanmış bu kitapta Özbek çocuk yazarı Narmurad Narkabilov'un seçilmiş en güzel hikâyelerinin Türkçe çevirileri yer almaktadır. Kitap, Özbekistan'da Türkçe öğrenen üniversite ve lise öğrencileri, Türkçe öğretmenleri, çeviri teorisi ve pratiği alanında araştırma yapan uzmanlar, zengin Özbek edebiyatının en seçkin eserleriyle yakından tanışmak isteyen Türk okurlarının dikkatine sunulmaktadır.

Editör: *Prof. Dr. Hayrullah Hamidov*

Yayına hazırlayan: *Prof. Dr. Hayrullah Hamidov*

Danışmanlar: *Prof. Dr. Abdurahim Mannanov*

Prof. Dr. Hüseyin Baydemir

Doç. Dr. Samida Mustafayeva

Doç. Dr. Çetin Yıldız

Doç. Dr. Ergeş Açilov

Taşkent Devlet Şarkşinaslık Üniversitesi Kurulu'nun Mayıs 2025 tarih ve No Sayılı Kararnamesi'yle onaylanmış ve yayına izin verilmiştir.

© Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2025

ÖZBEK ÇOCUK EDEBİYATININ USTA KALEMİ: NARMURAD NARKABİLOV (ÖN SÖZ)

Özbek edebiyatının gelişmesinde edebi çevirinin önemli yeri vardır. Özellikle, XX. yüzyılda oluşmuş edebi gelenekleri sürdüren, Özbek halkının milli özellikleri ve manevi değerlerini daha da derin şekilde betimlemekte olan çağdaş Özbek edebiyatının dünyaya tanıtılması; Özbek halkının da dünya edebiyatının güzel örnekleriyle tanışması edebi çeviriler sayesinde gerçekleşebilir.

Milletler arasındaki dostluk bağları ve işbirliğinin güçlendirilmesi, milli edebiyatların daha da zenginleşmesinde edebi çeviri büyük önem arz etmektedir. Edebi çeviriler aynı zamanda karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarına da kaynaklık edeceği için, bu alandaki çalışmalar hiç bir zaman güncelliğini yitirmeyecektir.

Son bin yıl içinde coğrafi bakımdan yer yüzünün farklı bölgelerinde bulunsa da, dili, tarihi ve kültürü birbirine çok yakın olan Özbek ve Türk halkları arasındaki dostluk ve kardeşlik bağları edebi çeviri sayesinde daha da kuvvetlenmektedir. Burada Özbekistan Cumhuriyeti'nin bağımsızlık yıllarında ünlü Özbek yazarlarının eserlerinin Türkçeye ve aynı şekilde Türk edebiyatının en gözde eserlerinin Özbekçeye aktarılması söz konusudur. İşte bu bağlamda Taşkent Devlet Şarkşinaslık Üniversitesi Çeviri Teorisi, Dilbilimi ve Uluslararası Gazetecilik Ana Bilim Dalında hazırlanmış "Özbek Çocuk Edebiyatı. Küçük Okurlar İçin Büyük Hikâyeler: Narmurad Narkabilov'dan Seçme Öyküler" adlı çeviri kitabı çağdaş Özbek Edebiyatı'nın tanınmış ismi, ünlü çocuk yazarı, edebiyat uzmanı, fevkalade yeteneği, yaşamsal ve felsefi düşünceleri, kendine özgü sanatsal tarzıyla Özbek çocuk edebiyatında kendine has okul yaratmış ve çocuk edebiyatı geleneklerine bağlı olarak eşsiz eserler yazmış Narmurad Narkabilov, doğruluk, erdemlilik gibi duyguları, yazdığı roman ve hikâyeleriyle ifade ederek evlatlarımızın sevgisini kazanmış, yazdığı eserler de Özbek Edebiyatı'nın hazinesinde yer almıştır.

Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Hüseyin Baydemir'in belirttiğine göre, "çocuk edebiyatının en önemli işlevleri arasında eğitme ve değer aşılama yer almaktadır. Çocuk okurken hem öğrenir hem de millî kültürden bes-

lenen bir zeminde eğitilmiş olur. Bu işlevler, çocuğun hayal gücünü kültürel referanslar ile bağ kurarak geliştirme ilkesine dayalı olarak gerçekleşir. Bu işlevlere çocuğun psikolojik ve duygusal gelişimi ve dil kullanma becerisinin ilerlemesi gibi işlevler de ilave edildiğinde çocuk edebiyatının önemi ve milli edebiyattaki yeri daha da belirginleşmiş olur. Bu işlevlerin çocuk okur üzerinde aynı anda gerçekleşebilmesinin en önemli olmazsa olmazı usta kalemlerdir. Çocuğun aynı anda öğrenmesi, eğitilmesi ve psikolojik gelişiminin sağlanması hassas bir dengedir ve bu dengeyi ancak tecrübeli yazarlar koruyabilirler. İşte Narmurad Narkabilov, eserleri yaklaşık 40 yıldan beri Özbekistan'da sevilerek okunan tam da böyle bir yazardır”.

Gerçekten, Narmurad Narkabilov, vatanını, milletini, halkını bir evlât olarak, karşılıksız, yürekten seviyor. Onun hikâyeleri, böyle bir sevginin neticesi olarak meydana gelmiştir.

Çocukluk yıllarından ana tabiatı ve canlıları seven yazar, tarlalar, bozkırları, dağları farklı gözle incelemeye başladı, yeryüzündeki her canlının kendine has benzersiz özelliklere sahip olduğunu anladı. Yetişkinlere bile nadiren nasip olan en tehlikeli vaziyetler – kurtlarla çatışmaları çocukken yaşamış ve kurtların herkese rastgele saldırmadığını, yani yırtıcı hayvanların bile kendi kuralları olduğunu anladığında o daha on yaşındaydı.

Doğaya aşinalık onu eserler yazmaya teşvik etti ve daha okul yıllarında ciddi olarak şiirle, sonra da düzyazıyla ilgilenmeye başladı. Daha sonra düzyazıyı ön plana çıkardı, şiir yazmaktan vazgeçti. Önemlisi, çalışmalarının örneklerini hiçbir zaman basında yayınlamaya çalışmadı, bu işi onun yazdıklarına sempati duyan iyi kalpli öğretmenleri tarafından gerçekleştirildi. İlk denemeleri ilçe ve vilayet gazetelerinde yayımlanmaya başladı. 1971-1973 yıllarında askerlik görevini tamamladıktan sonra başkente geldi ve o zamanın ruhuna uygun olarak bir sanatçının hayatı derinlemesine incelemesi gerektiği inancına uyarak, Taşkent Tekstil Fabrikası'nda çilingir, Taşkent İkinci Demiryolu deposunda işçi, Taşkent makine imalat fabrikasında kalıpcı ve büyük tren istasyonlarında işçi ekibi başkanı olarak çalıştı. İnsanlar arasında çalışırken de hayatı, insanların psikolojisini öğrendi.

Narmurad Narkabilov'un 1983 yılından itibaren uzun yıllar Özbekistan Ulusal Televizyon ve Radyo Üst Kurulunda çalışmak-

tan asıl amacı Özbekistan'ı adım adım gezerek, onun özellikleri ve güzelliklerini halkına göstermektir. İlk önce "Halk Sanatı", "Altın Beşik", "Bir Eser Tarihi", "Edebi Süreç" adlı televizyon programları hazırlayan Narmurad Narkabilov son yıllar "İkki Nehrin Arasında" adlı programı yayımladı ve ülkemizin daha insanların ulaşmadıkları yerleri hakkında anlatmaya başladı. O bir televizyoncu olarak yurdumuzun taş topraklarını, dağ ve ormanlıklarını bozkırları ve vadilerini, Kızilkum ve Karakum çöllerini, kentlerini, kasabalarını ve köylerini keşfederken gizemli mağaralara özel önem verdi. Televizyon tarihinde ilk kez Amir Timur Mağarası'na iş gezisi düzenledi. Böylece onlarca mağarayı tepeden tırnağa keşfetti ve bu konuda detaylı bilgiler verdi. Ayrıca, halk ozanlarının ve diğer halk sanatı türlerinin dünyaya tanıtılması konusunda büyük bir gayret gösterdi, gençlere üstatlık yaptı.

Eserleri Rusça, Kazakça, Beyaz Rusça, Kırgızca, Tatarca, Türkçe ve dünyanın diğer dillerine tercüme edilmiş Narmurad Narkabilov'un çocuklar için yazdığı hikâyelerin bir çoğu Özbek, Kazak ve Kırgız okullarının ders kitaplarında yer almaktadır. Özellikle, XX yüzyılın 90'lı yıllarında Özbek ilk okullarının 4.sınıf ders kitaplarında yer alan "Harita" adlı eseri 35 senedir öğrenciler tarafından sevilerek okunmaktadır. 2019 yılından itibaren yazarın "Küçük Kız ve Kargalar" adlı hikâyesi ilk okul 3.sınıf ders kitabında, 2023 yılında "Akboyun" uzun hikâyesi 7.sınıf ders kitabında, 2024 yılında ise "Mavi Göl" adlı hikâyesi 9.sınıf ders kitabında yer almıştır.

Yazarın eserleri üzerine doktora tezi, lisans ve yüksek lisans tezleri hazırlanmaktadır. 2022 yılında İngiltere ve Moldova'da yazarın eserleri hakkında "İngilizce Batı Edebiyatı ve Özbek Edebiyatında Animalistik Türünün Özellikleri" (E.Seton-Tompson ve Narmurad Narkabilov Eserleri Örneğinde) adlı monografi yayınlanmıştır.

Elinizdeki bu kitapta yazarın *Akboyun*, *Karıncaların Savaşı*, *Oğlaklar*, *Kaplumbağa*, *Dörtgöz*, *Küskün Serçe*, *İhtiyar ve Yılanlar* vb. adlı onlarca hikâyelerinin Türkçe çevirileri yer almaktadır.

Bir edebi eserin kardeş bir dilden bile olsa tercüme edilmesi ve buna harcanan emek, diğer tercümelerden daha kolay değildir. Bunun da kendine özgü zorlukları ve çevirmeni düşündüren tarafları vardır. Tercüme sırasında orijinaldeki kelimenin anlamını tam karşılayabilen kelime ya da ifadeyi bulup yerli yerine koymak ha-

kikâten kolay iş değildir. Böylesine zor ve hassas bir işin üstesinden gelen genç tercümanlarımızın çalışmalarının değerlendirilmesi, çevirilerinin daha geniş kitlelere ulaştırılması son derece önemlidir.

Özbek Edebiyatı'nın en seçkin eserleriyle yakından tanışmak isteyen okurların beğenisini kazanacağı beklenen bu kitapta yer alan çevirilerde bazı eksikliklerinin ihtimâl dahilinde olduğunu da vurgulamak gerekir. Bu amaç doğrultusunda hazırlanmış olan ve en güzel Özbek çocuk hikâyeleri içeren bu kitap Özbekistan'da Türkçe öğrenen üniversite ve lise öğrencileri, Türk Dili, Edebiyatı öğretmenleri, çeviri teorisi ve pratiği alanında araştırma yapan uzmanlar, Özbekçe ve Türkçeyi karşılaştırmalı olarak incelemek isteyen araştırmacılar, ayrıca, zengin Özbek Edebiyatı'nın en seçkin eserleriyle yakından tanışmak isteyen Türk okurlarının dikkat ve beğenisine sunulmaktadır.

Hikâyeler, uzun hikâyeler ve roman türünde eserleriyle Özbek çocuk edebiyatına damgasını vurmuş çağdaş yazarlardan Narmurad Narkabilov'un en güzel çocuk hikâyelerinden seçkiler içermekte olan bu kitabın iki kardeş ülke arasındaki edebi ve kültürel ilişkilerin daha da gelişmesine, sevgili okurlarımızın manevi aleminin zenginleşmesine, kalplerinin ince duygularla dolmasına vesile olacağını temenni ediyoruz. Ayrıca, kitapta yer alan çevirilerde bazı yazım hatalarının da ihtimâl dahilinde olduğunu vurgulayarak, değerli okurlarımız ve uzmanlarımızın çevirilerle ilgili bildirecekleri olumlu öneri ve düşünceleri kabul edilecek ve ileride yapılacak çalışmalarda dikkate alınacaktır.

Kitabın elinizdeki hâle gelmesi ve dünya yüzünü görmesi için muhtelif aşamalarda yardımlarını esirgemeyen herkese, onun hazırlanmasına yüksek önem veren, çeviri çalışmalarına ilgi göstererek manevi destek ve gerekli önerilerde bulunan tüm meslektaşlarımıza saygılarımızı sunuyoruz.

Prof. Dr. Hayrullah Hamidov

NARMURAD NARKABİLOV

(*Yaşamı ve eserleri*)

Narmurad Narkabilov, 7 Haziran 1953'te Kaşkadarya Vilayeti'nin Yekkebağ ilçesine bağlı Kışlık köyünde doğdu. 1961-1970 yıllarında orta okulda eğitim aldı. 1973 yılında iki yıllık askerlikten sonra bir süre fabrikalarda çilingir, demiryolu vagonlarında tamircisi olarak çalıştı. Daha sonra 1976-1982 yılları arasında Taşkent Devlet Üniversitesi (şimdi ÖzMÜ)nin Gazetecilik Fakültesi'nde okudu. 1982-1983 yılları arasında "Taşkent Akşamı" gazetesinde muhabir olarak çalıştı. 1983 yılından itibaren uzun yıllar Özbekistan Ulusal Televizyon ve Radyo Üst Kurulu'nda çalıştı.

Narmurad Narkabilov, 1987 yılında "Zangori ko'l" (Mavi Göl) adlı ilk hikâyeler kitabını yayınladı. Daha sonra "Unitilgan qo'shiq" (Unutulmuş Şarkı - 1990), "Yuzma-yuz" (Yüz Yüze - 1993 ve 2024), "Sariq gul" (Sarı Gül - 1996), "Pahmak" (1997), "Temur g'ori" (Timurun Mağarası), "Arazchi chumchuq" (Küskün Serçe - 1999), "Bekatdagi oq uycha" (Duraktaki Küçük Ak Ev - 2000), "Ovul oralagan bo'ri" (Köye Saldıran Kurt), "Jo'shqin daryo" (Coşkun Derya - 2005), "Bo'ron qo'pgan kun" (Fırtınanın Koptuğu Gün - 2007) adlı öykü, hikâye ve uzun hikâyelerden oluşan kitapları ve "Dashtu dalalarda" (Deşt ve Tarlalarda - 2009) romanı, "Dağdaki Yalnız Adam" (2011), "Amir Timur'un İzinden" (2016), "Kara Fırtına" (2016 ve 2023) adlı eserleri yayımlanmıştır. "Temeddun İzleri" (1919) bediası, "Kenardaki Adam" hikâye kitabı (2019)da yayınlandı.

2022 yılında yazarın "Tanlangan asarlar" (Seçme Hikâyeler) kitabının 1.cildi, "Kara Kurt" uzun hikâyeleri seçkisi, 2023 yılında "Duraktaki Beyaz Ev" uzun hikâyeler ve öyküler seçkisi, 2024 yılında "Kayalar da Ağlar" adlı kitabı, "Bozkırlarda" romanı (tekrar) yayınlandı ("Ochun" Yayınevi, 2024). 2024'te "Dağdaki Yalnız Adam" kitabı tekrar yayınlandı ("Ochun" Yay.), "Ecelin Çağırdığı Gün" ("Ochun" Yay.), "Bo'ron qo'pgan kun" (Fırtınanın Koptuğu Gün), "Pahmak", "Ayısız Azap", "Kıvançlı Gün" adlı öykü ve uzun hikâyelerden oluşan kitapları da 2024 yılında "Read book" Yayınevinde, "Çocukluğumun Dünyası" hikâyeler seçkisi "Özbekistan" Yayınevinde, 2 ciltten oluşan Seçme eserleri (2024), meşhur "Akboyun" eseri "Fen" Yayınevinde (2025) tekrar yayınlanmıştır.

Yazarın “Güneşin Batmadığı Yurt” (2023), “Pantolon Yahut Kadınların Kavgası”, “Belbağı”, “Kenardaki Adam”, “Sadakat” adlı eserleri üzerinde konulu filmler ve dizi filmler yapılmıştır. Bir çok eseri üzerine de film çekimler devam etmektedir.

Narmurad Narkabilov’un bir çok eseri Rusça, Kazakça, Beyaz Rusça, Kırgızca, Tatarca, Türkçe, Çince, Arapça ve dünyanın diğer dillerine tercüme edilmiştir.

Narmurad Narkabilov, Özbekistan Cumhuriyeti Devleti tarafından “Şöhret” madalyasına (1999), “Özbekistan Cumhuriyeti’ne Hizmet Vermiş Kültür Adamı” unvanına (2006) ve 1.Derece “Çalışma Fahrısı” adlı Altın Madalyaya (2023) layık görülmüştür.

İÇİNDEKİLER

Çocuk Kalbine Dokunan Hikâyeler:

Narmurad Narkabilov'un Eserleri Türkçede (Ön Söz)	3
Özbek Çocuk Edebiyatının Usta Kalemî:	
Narmurad Narkabilov	4
Narmurad Narkabilov (Yaşamı ve Eserleri)	8

HİKÂYELER

Akboyun (Çeviren: Hayrullah Hamidov)	9
Kelebek (Çeviren: H.Hamidov, K.Resulova)	20
Patika (Çeviren: H.Hamidov, S.Hamidova)	26
Karıncaların Savaşı (Çeviren: H.Hamidov, M.Aliyeva)	34
İhtiyar ve Yılanlar (Çeviren: H.Hamidov, M.Aliyeva)	36
Ayrılık Sevinci (Çeviren: H.Hamidov, M.Aliyeva)	42
Gece Misafiri (Çeviren: H.Hamidov, E.Turapova)	51
Oğlaklar (Çeviren: H.Hamidov, E.Turapova)	61
Dörtgöz (Çeviren: H.Hamidov, M.Husanova)	63
Pınar (Çeviren: H.Hamidov, M.Husanova)	66
Namus (Çeviren: Merjane Husanova)	73
Küskün Serçe (Çeviren: H.Hamidov, D.Devranova)	76
Küçük Kız ve Kargalar (Çeviren: H.Hamidov, D.Devranova)	78
Mezar Taşı (Çeviren: H.Hamidov, D.Devranova)	79
Kaplumbağa (Çeviren: H.Hamidov, E.Ankaliyeva)	87
Mavi Göl (Çeviren: H.Hamidov, E.Ankaliyeva)	91
Sütçü Çocuk (Çeviren: H.Hamidov, Ş.Tursunbayeva)	99
Sarı Gül (Çeviren: Şehzade Tursunbayeva)	104
Fırtınanın Koptuğu Gün (Çeviren: Kemale Öktemova)	107
Bozkırda (Çeviren: H.Hamidov, F.Hamidova)	115
Kavşak (Çeviren: Hülker Zayırova)	124
Evlât (Çeviren: H.Hamidov, F.Ektemhanova)	127
Dönkelle (Çeviren: H.Hamidov, R.Muminjanova)	133
Güneşin Batmadığı Yurt (Çeviren: H.Hamidov, M.Bekmirzayeva)	139
Akraba (Çeviren: H.Hamidov, G.Vahabova)	144
Yeni Masal (Çeviren: H.Hamidov, R.Sırgabayeva)	150
Öksüz Kalmış Çiçekler (Çeviren: H.Hamidov, N.Hekimova) ..	158
Son Resim (Çeviren: H.Hamidov, N.Meşrebova)	163

Çizgi Film (Çeviren: Nadire Nişanbayeva)	171
Yağmurlu Akşam (Çeviren: H.Hamidov, M.Bahtiyarova)	174
Yekkesu (Çeviren: H.Hamidov, Z.Taşmahamatova)	184
Hırsız (Çeviren: H.Hamidov, M.Rıhsıbayeva)	194
Özbekistan'dan Türkiye'ye Bir Çocuk Edebiyatı Köprüsü:	
Narmurad Narkabilov Hikâyeleri (Son Söz)	200
Narmurad Narkabilov'un Türkçeye Aktarılmış	
Hikâyeleri Listesi (Özbekçe)	202
Kaynaklar	202
Fotoğraflar	203
Tercümanlar ekibi	205

Özbek Çocuk Edebiyatı. Küçük Okurlar İçin Büyük Hikâyeler: Narmurad Narkabilov'dan Seçme Öyküler. – Taşkent: TDŞÜ, 2025. – 208 s.

ISBN: 978-9910-8970-1-6

UO'K:82-93(575.1) – 053.2

KBK: 84. – 5.7

X – 15

Editör: *Prof. Dr. Hayrullah Hamidov*

Yayına hazırlayan: *Prof. Dr. Hayrullah Hamidov*

Danışmanlar: *Prof. Dr. Abdurahim Mannanov*

Prof. Dr. Hüseyin Baydemir

Doç. Dr. Samida Mustafayeva

Doç. Dr. Çetin Yıldız

Doç. Dr. Ergeş Açilov

Taşkent Devlet Şarkşinaslık Üniversitesi Kurulu'nun Mayıs 2025 tarih ve No Sayılı Kararnamesi'yle onaylanmış ve yayına izin verilmiştir.

Bosishga ruxsat etildi . .2025.

Bichimi 60x90 1/16. «Times Uz» garniturası.

Ofset bosma usulida bosildi.

Shartli bosma tabog'i: 13. Nashriyot bosma tabog'i: 13.

Tiraji: 100. Buyurtma №...

© Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2025